

Hekkende sjøfugl i Buskerud 2011 – Drøbaksund og Vestfjorden

Nordre Sundbyholmen. Foto: Morten Bergan.

Av

Geir S. Andersen og Morten Bergan

Norsk Ornitologisk Forening,
avd. Oslo og Akershus

Sammendrag

Årets sjøfugltellinger viste en oppgang på 16 % i antall hekkende par sjøfugl i rapportområdet. Totalt fant vi 857 hekkende par av de artene tellingene omfatter, mot 737 i 2009. Oppgangen skyldes i hovedsak en fortsatt økning i ærfuglbestanden, men det var også en markert økning i bestanden av sildemåke og svartbak. Tjeld og fiskemåke hadde sterkest nedgang, og trenden med nedgang i gråmåkebestanden fortsatte også dette året.

I og med fredningen av en rekke nye lokaliteter i 2009, hekket nå omkring 95 % av den samlede sjøfuglbestanden i 2011 på fredete lokaliteter, mot omkring 70 % i 2009.

Bakgrunn

Indre Oslofjord har et rikt fugleliv, men er også friluftsområde for befolkningen i Stor-Oslo med omegn. Det innebærer at sjøfuglenes hekkeplasser, oppvekstområde og næringsområder i sommerhalvåret er sterkt preget av ulike fritidsaktiviteter med mye menneskelig aktivitet, både i strandsonen og til sjøs. Det er konkurranse om bruken av skjær, holmer og strender.

Utover på 1970-tallet ble konflikten mellom sjøfugler og friluftsliv viet mye oppmerksomhet. 4 lokaliteter i rapportområdet ble fredet i 1978, ytterligere 4 i 2009, slik at det i 2011 er 8 fredete lokaliteter i Buskeruddelen av indre Oslofjord fra Drøbaksund til Vestfjorden.

For å følge utviklingen av sjøfuglbestandene, gjennomfører Fylkesmannen i Buskerud jevnlig tellinger av hekkebestandene av de ulike sjøfuglartene. Denne rapporten viser resultatet av tellingene i Drøbaksund og Vestfjorden i 2011; forrige telling i samme område ble gjort i 2009.

Metode

Tellingene er som vanlig gjennomført som reirtellinger, i år på 16. mai. På de fleste lokalitetene har vi gått i land, på enkelte mindre og oversiktlige lokaliteter ble rugende fugler talt fra båt.

Resultater

Årets tellinger ga 857 par sjøfugl totalt, eksklusive gravand og siland, som vi bare teller voksne individer av (ikke reir). Dette er en oppgang fra 737 i 2009. 813 par hekket på fredete lokaliteter (opp fra 503 i 2009).

Den totale oppgangen på 120 hekkende par skyldes i hovedsak at ærfuglbestanden alene økte med 142 par. Det var også en tydelig økning for sildemåke og svartbak, se Artsgjennomgang under. I år var det også en markert tilbakegang for fiskemåke og tjeld.

Fullstendige resultater, med antall par av hver art per lokalitet, er vist i tabellene 1.

Under har vi kommentert bestandsendringer for hver enkelt fredet lokalitet, deretter for hver enkelt art.

Forklaring på kolonneoverskriftene i tabell 1 og de mindre tabellene for de fredete lokalitetene er som følger:

Kns=knoppsvane, **Kg**=kanadagås, **Hg**=hvitkinngås, **Gg**=grågås, **Sa**=stokkand, **Æf**=ærfugl, **Tj**=tjeld, **Rs**=rødstilk, **Hm**=hettemåke, **Fm**=fiskemåke, **Gm**=gråmåke, **Sm**=sildemåke, **Sb**=svartbak, **Mt**=makrellterne

1) Fredete lokaliteter

Storskjær; Hurum – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Kns	Gg	Æf	Tj	Gm	Sm	Sb
2009	166	1		12	1	123	26	3
2011	205	1	3	55	1	115	28	2

Stabil koloni, der de vesentligste endringene er 3 rugende grågjess og svært sterk oppgang for ærfuglen.

Hjelpskjæra; Røyken – naturreservat opprettet i 2009

År	Sum	Kns	Æf	Hm	Fm	Sm	Mt
2009	13	1	2		3	1	6
2011	9	1		1	2		5

Liten endring. Fordelingen på hhv. Østre og Vestre Hjelpskjær er vist i tabell 1.

Sundbyholmene; Røyken – naturreservat opprettet i 1978

År	Sum	Hg	Gg	Sa	Æf	Tj	Fm	Gm	Sm	Sb
2009	272	5	1	1	85	2	2	77	88	11
2011	347	4			158	1		63	110	11

Stabil koloni, men med markert oppgang for ærfugl her som i rapportområdet generelt. Fordelingen på hhv. Søndre, Midtre og Nordre Sundbyholmen er vist i tabell 1.

Demmekilskjær; Røyken – naturreservat opprettet i 2009

År	Sum	Æf	Tj	Hm	Fm	Gm
2009	14	4	1	2	6	1
2011	7		1		4	2

Liten endring, men her hadde ærfuglene forsvunnet igjen. Det behøver ikke bety annet enn at de allerede hadde klekket og forlatt skjæret.

Høvikskjæra; Røyken – naturreservat opprettet i 2009

År	Sum	Hg	Æf	Tj	Rs	Gm	Sm	Sb
2009	125	2	51		1	35	23	13
2011	120	2	64	1		16	24	13

Svært liten endring der en markert nedgang for gråmåka nesten oppveies av ærfuglens fremgang.

Dyna; Røyken – naturreservat opprettet i 2009

År	Sum	Æf	Gm	Sm	Sb
2009	39	13	8	13	5
2011	52	24	7	18	3

Også her er det ærfuglens oppgang som er hovedendringen fra 2009. Fordelingen på hhv. Dyna, Flåskjær og Skurven er vist i tabell 1.

Gjeitungsholmen; Røyken – naturreservat opprettet i 2009

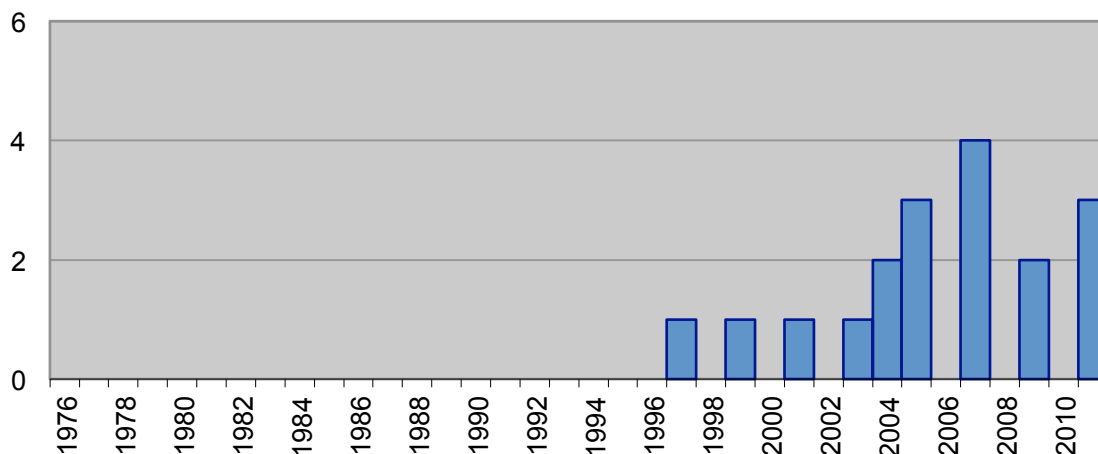
År	Sum	Gg	Æf	Tj	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
2009	40		2	2		20	13	2		1
2011	73	2	14		3	14	31	3	1	5

Foruten markert oppgang for ærfuglen, så har også gråmåka hatt en tydelig oppgang her.

2) Artsgjennomgang

Figurene under tegnet på grunnlag av tellinger i perioden 1980–2011. Fra 1980 til og med 1989 ble området talt årlig. Deretter var det et opphold til 1995, hvorefter området er talt opp annethvert år. Dette er viktig å ha i minne når man studerer figurene. For enkelte arter er det også talt opp antall hekkende par i noen mellomår. Markering av antall i figurene før 1980 refererer til mer tilfeldig informasjon, markering av antall i liketalls årstall etter 1990 referer til spesialtellingene.

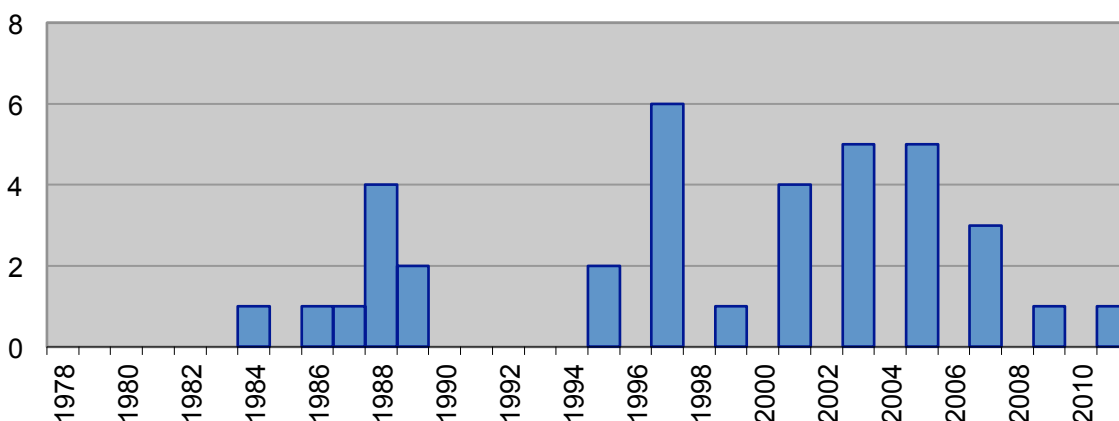
Knoppsvane (Kns) *Cygnus olor*

Figur 1. Antall hekkende par knoppsvane 1980-2011.

3 hekkende par, opp fra 2 i 2009. Sandspollen var ny hekkelokalitet i år, og dette er trolig samme par som enkelte andre år har hekket på øyene nord for Sandspollen. Ellers var det hekkende par på Hjelpskjæra og på Storskjær. Et fjerde par har hatt tilhold ved Geitungsholmen og tilmed samlet sammen materiale til reir der, men uten at det har blitt noen hekking av det. Knoppsvanen ble funnet hekkende første gang i 1997.

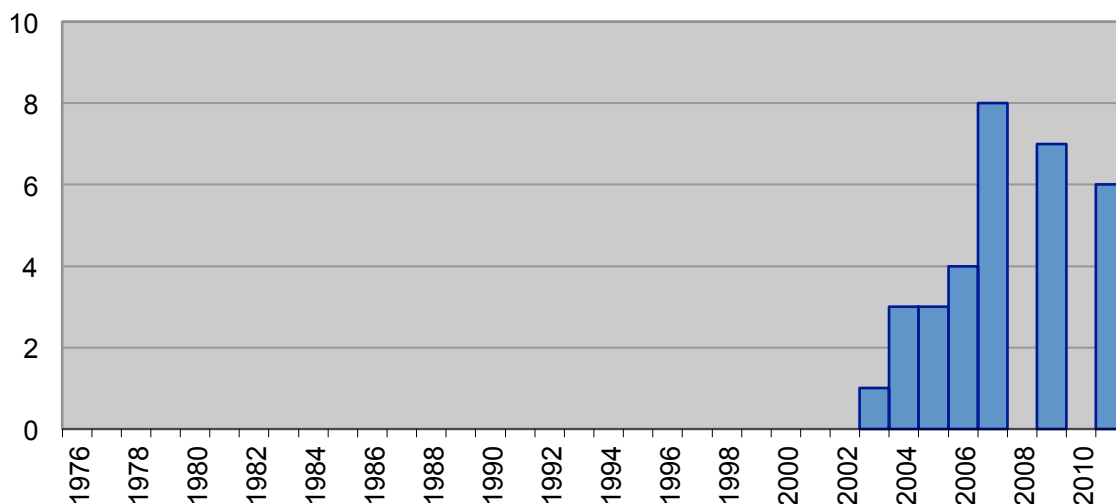
Kanadagås (Kg) *Branta canadensis*

Figur 2. Antall hekkende par kanadagås 1980-2011.

Ett eneste hekkende par, som i 2009. Det er trolig eggpunktering og skadefelling i indre Oslofjord (inklusive Oslo og Akershus) som er årsaken til artens tilbakegang, evt. også jakttrykket. Det er et mål i den nasjonale forvaltningen av kanadagås å redusere bestanden til et minimum. Første hekketfunn i rapportområdet ble gjort i 1984.

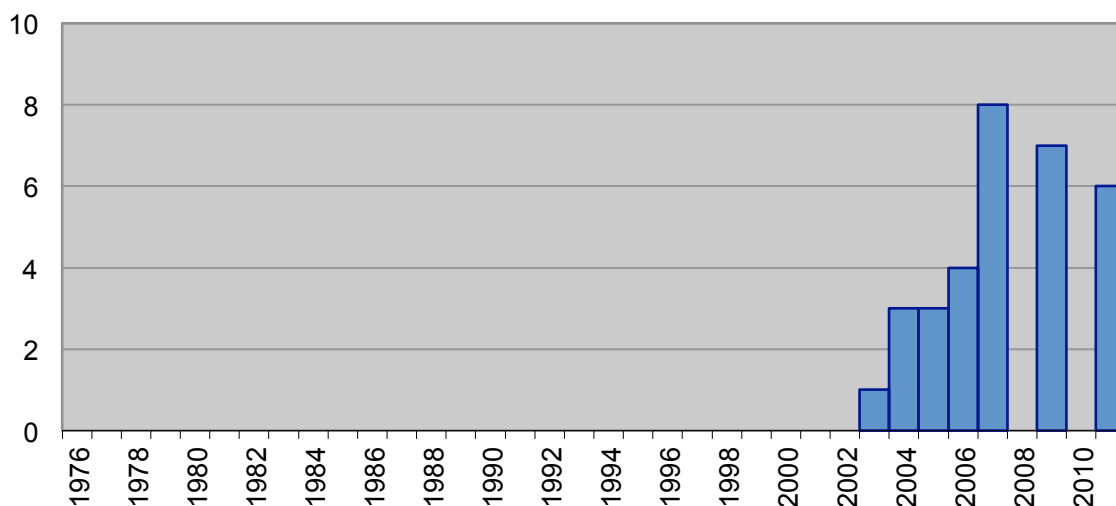
Hvitkinngås (Hg) *Branta leucopsis*

Figur 3. Antall hekkende par hvitkinngås 1980-2011.

6 hekkende par, en liten nedgang fra 7 par i 2009 og 8 i 2007. Årsaken til nedgangen er ikke kjent. Lenger inn i fjorden, i Oslo og Akershus, har bestanden øket de siste årene, til tross for at det er satt i verk bestandsregulerende tiltak. Hvitkinngåsa hekket første gang i rapportområdet i 2003.

Grågås (Gg) *Anser anser*

Figur 3. Antall hekkende par hvitkinngås 1980-2011.

9 hekkende par, det samme som i 2009. Grågåsa er den eneste av gåseartene som ikke er gjenstand for bestandsregulerende tiltak. Selv om bestandsutviklingen generelt er positiv, så skjer den svært sakte.

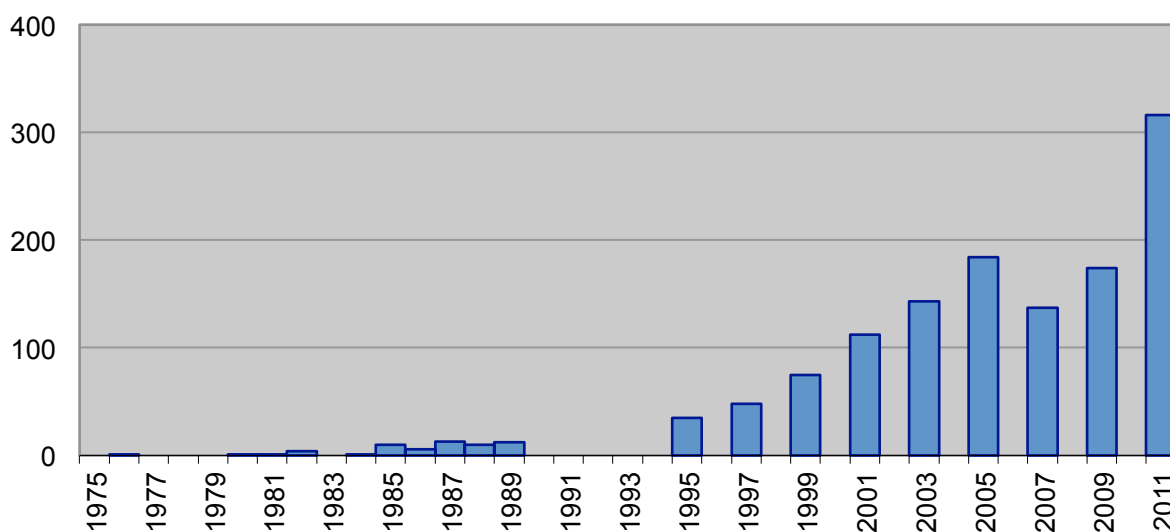
Gravand *Tadorna tadorna*

Vi registrerte 2 voksne fugler i alt. I perioden 1997–2005 talte vi opp 7–10 individer, i perioden 2007–2011 1–3 individer. Bestanden er på vei ned også lenger nord i fjorden, muligens pga. bedret vannkvalitet og dårligere mattilgang på mudderflatene.

Stokkand (Sa) *Anas platyrhynchos*

Ingen hekkende par dette året, ned fra 1 i 2009 og 2 i 2007. I perioden 1980–89 fant vi 1–6, i gjennomsnitt 3 reir hvert år, mens vi i perioden 1997–2011 har funnet 0–5, i gjennomsnitt snaut 2 reir. Stokkanda bruker skjær og holmer kun som reirplass. Etter hekking tar de normalt ungene med til ferskvannsdammer på fastlandet. Hettmåkekolonier er gode og tryggehekkeplasser, Etter hvert som hettmåkene har blitt borte fra fjorden er det færre grunner for stokkanda til å legge reiret sitt der. Det at vi ikke fant noen hekkende par i 2011, for første gang i tellingenes historie, kan likevel ha sammenheng med at vinteren var svært hard og hekkebestanden kan være på minimumsnivå.

Ærfugl (Æf) *Somateria mollissima*

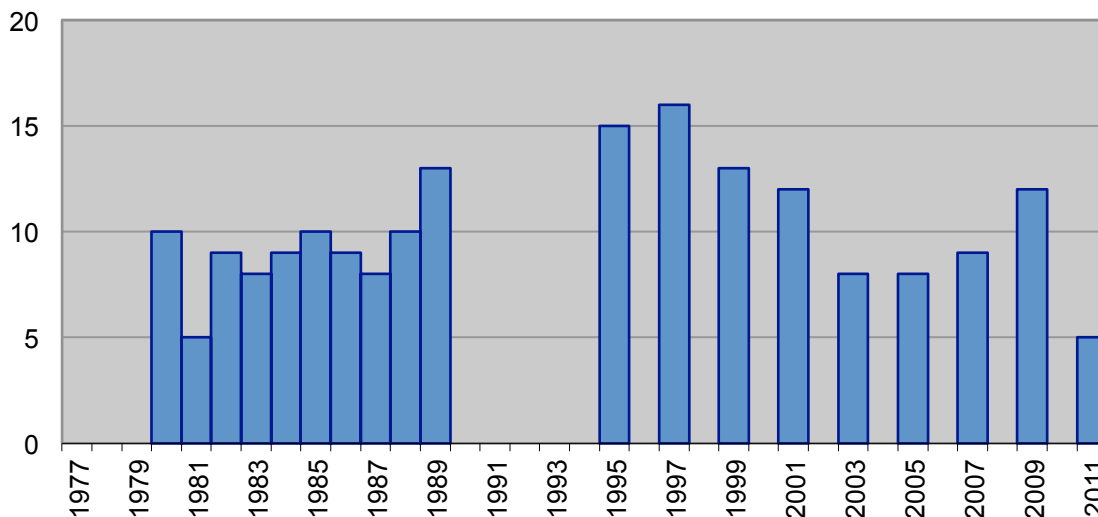
Figur 5. Antall hekkende par ærfugl 1980–2011, med et tilfeldig funn også i 1976,

316 hekkende par, en oppgang på over 80 % fra de 174 i 2009. I 2007 fant vi 137 reir. Oppgangen er overraskende stor. Vår vurdering er at dette ikke innebærer innvandring fra naboområdene, men snarere svært høy hekkesuksess og god overlevelse for ungfuglene. Trolig er næringstilgangen svært god, dvs. at det er god tilgang på blåskjell i rett størrelsesklasse.

Siland *Mergus serrator*

Vi talte opp 24 individer på vann og strand, mot 10–47 1997–2009, i gjennomsnitt 29. Det kan virke som om silandbestanden nå har stabilisert seg, etter kraftig oppgang fra omkring 1975–1995.

Tjeld (Tj) *Haematopus ostralegus*

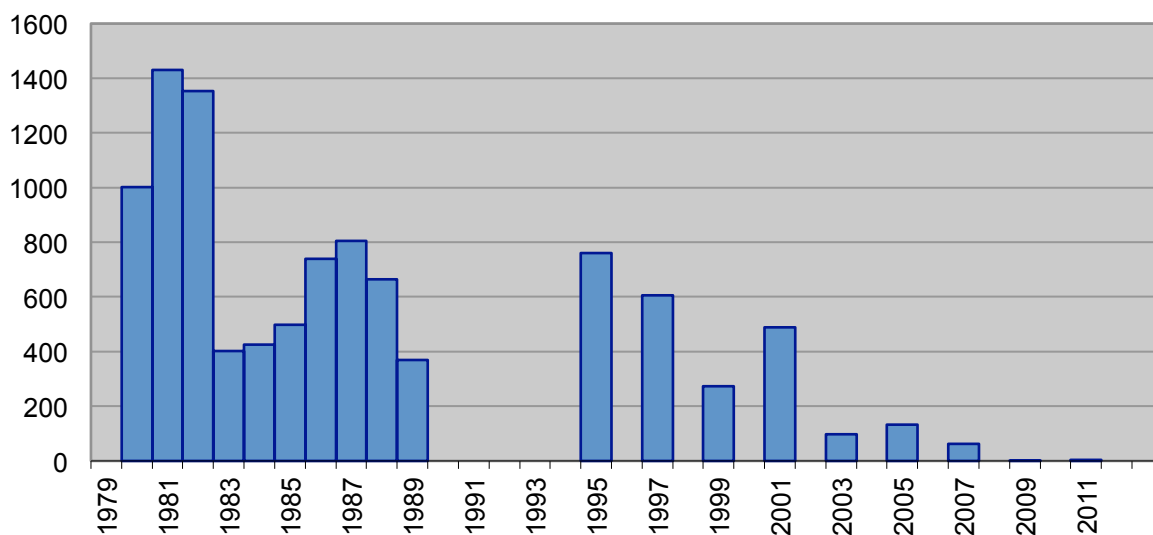
Figur 6. Antall hekkende par tjeld 1980-2011.

5 hekkende par og en markert nedgang fra 12 par i 2009 og 9 i 2007. Det er en langsiktig tendens til nedgang både i Buskerud og i Oslo og Akershus lenger inn i fjorden.

Rødstilk (Rs) *Tringa totanus*

Ingen fugler registrert. Rødstilkbestanden i indre Oslofjord balanserer på randen av utryddelse. Det kan være flere årsaker til dette, men rensingen av fjorden og følgende minsket næringstilgang på mudderflatene kan være en av dem.

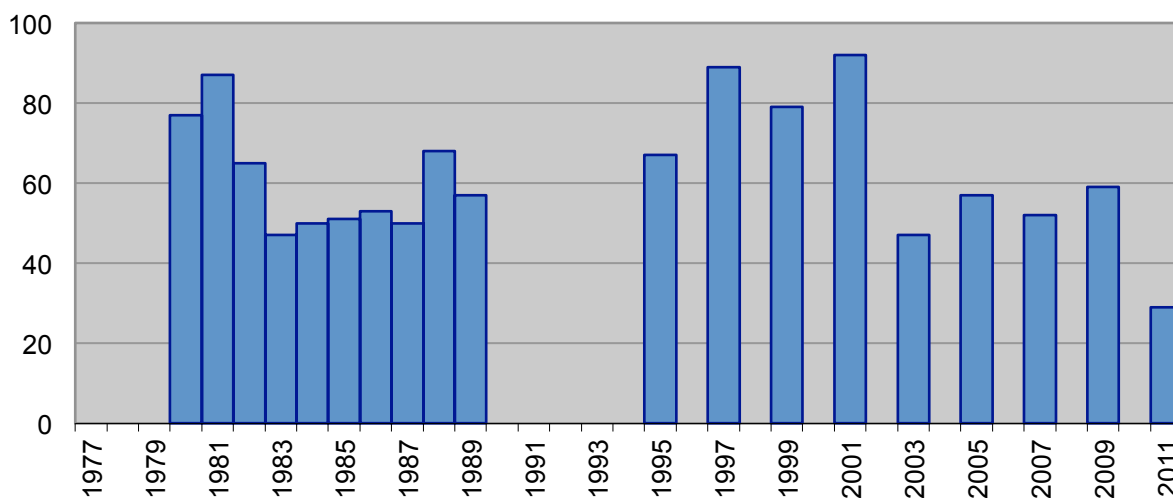
Hettemåke (Hm) *Larus ridibundus*

Figur 7. Antall hekkende par hettemåke 1980-2011.

4 hekkende par mot 2 i 2009. Hettemåkas forekomst i rapportområdet nærmer seg slutten. Bestanden var på sitt høyeste i rapportområdet i 1981 og på sitt høyeste i hele indre Oslofjord (inklusive Oslo og Akershus) i 1989. Deretter har arten sakte, men sikkert, gått tilbake.

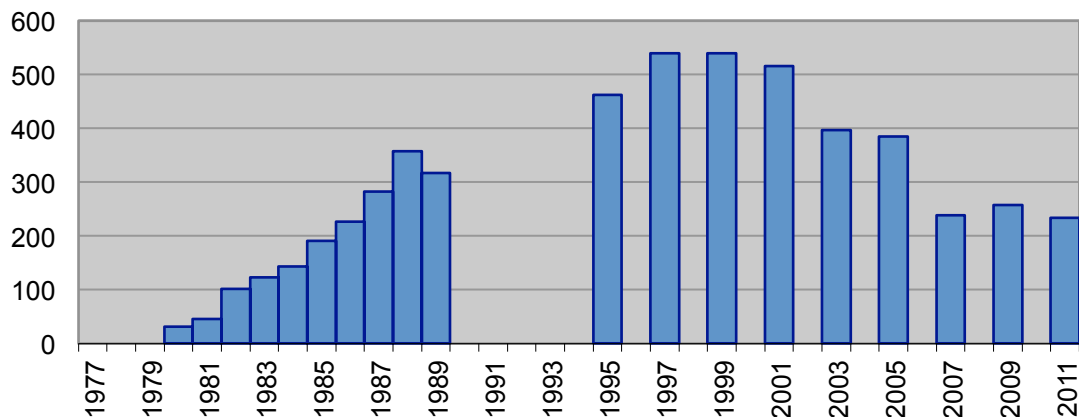
Fiskemåke (Fm) *Larus canus*

Figur 8. Antall hekkende par fiskemåke 1980-2011.

29 hekkende par mot 59 i 2009 og 52 i 2007. Dette er det laveste antall hekkende par vi har registrert i rapportområdet noen gang. Regionalt er det en generell tendens til nedgang og i tillegg var 2011 åpenbart et spesielt dårlig år.

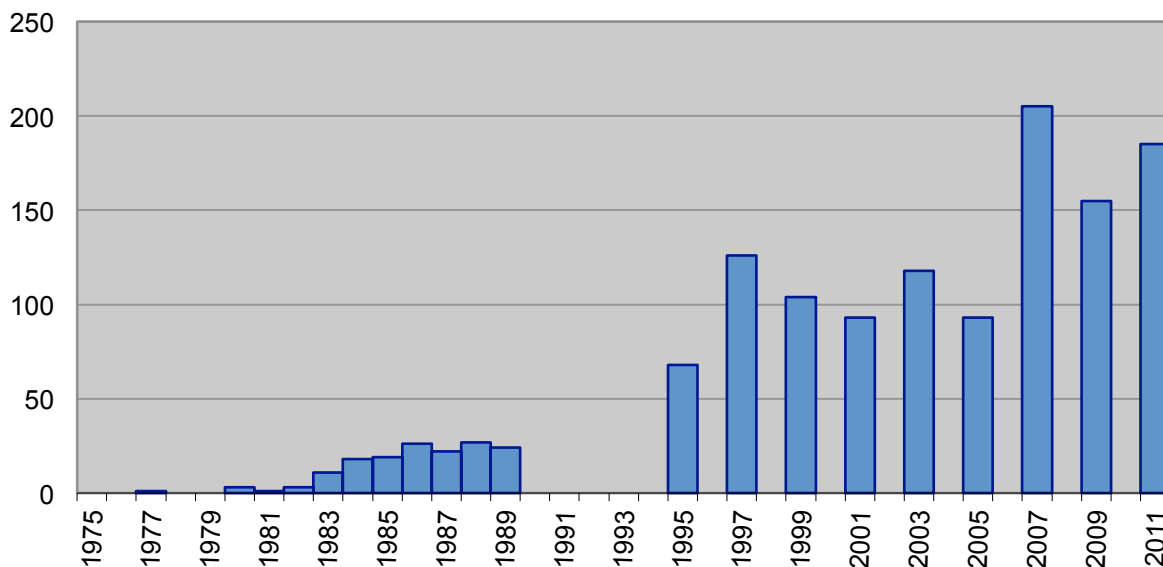
Gråmåke (Gm) *Larus argentatus*

Figur 9. Antall hekkende par gråmåke 1980-2011.

234 par er en liten nedgang fra 258 i 2009 og 238 par i 2007. Etter innvandring på 1970-tallet og kontinuerlig økning frem til slutten av 1990-tallet, så har bestanden gått strekt tilbake igjen de siste 10 årene. Det har vært en liknende utvikling i Oslo og Akershus.

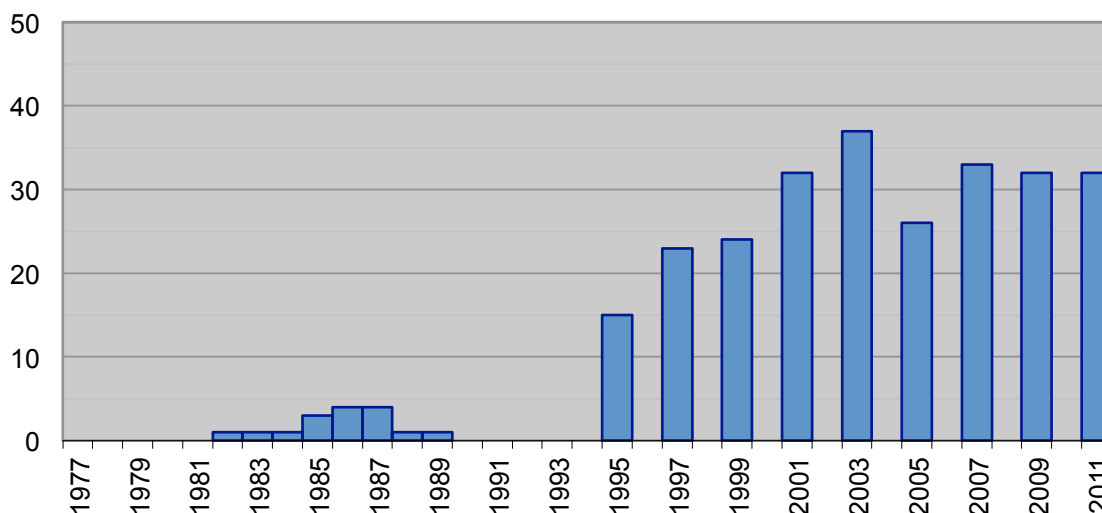
Sildemåke (Sm) *Larus fuscus*

Figur 10. Antall hekkende par sildemåke 1980-2011, med et tilfeldig funn også fra 1977,

Opp 30 par fra 2009 til 185 par, men det var 205 par i 2007. På lang sikt er bestanden i økning, men den har vært ganske stabil de siste 10 årene.

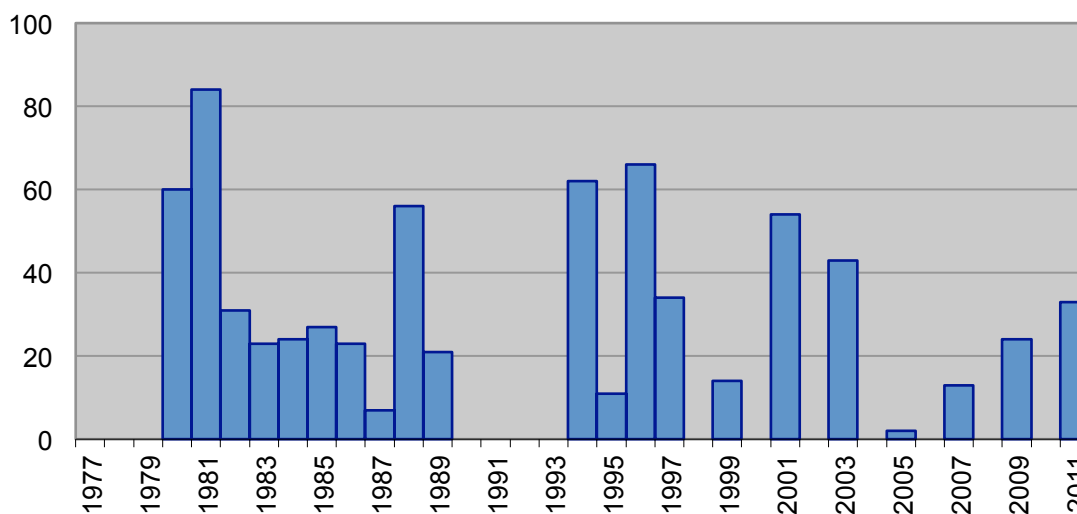
Svartbak (Sb) *Larus marinus*

Figur 11. Antall hekkende par svartbak 1978-2011.

32 par er akkurat like mange som i 2009 og en mindre enn i 2007. Som for andre stormåker i rapportområdet er hekkebestandene påfallende stabile.

Makrellterne (Mt) *Sterna hirundo*

Figur 12. Antall hekkende par makrellterne 1980-2011.

Opp fra 24 par i 2009 til 33 par dette året. I 2007 var det bare 13 par. Rapportområdet fremstår dermed som en oase mot ent bakteppe av generell nedgang ikke bare i Oslofjorden, men i Nordvest-Europa generelt.

3) Tabeller

BUSKERUD 2011: Drøbaksund og Vestfjorden

Lokalitet	Kommune	Dato	Sum	Kns	Kg	Hg	Gg	Sa	Æf	Tj	Rs	Hm	Fm	Gm	Sm	Sb	Mt
Storskjær*	Hurum	16.mai	205	1			3		55	1				115	28	2	
Sandpollskjær	Hurum	16.mai	16										1			1	14
Sandpollen	Hurum	16.mai	4	1			3										
Rognholmen	Hurum	16.mai	1										1				
Sætrepollen	Hurum	16.mai	2				1		1								
Kavringen	Hurum	16.mai	1													1	
Furuholmen	Hurum	16.mai	1		1												
"Kraftskjær"	Røyken	16.mai	5										5				
Østre Hjelpskjær*	Røyken	16.mai	8	1								1	1				5
Vestre Hjelpskjær*	Røyken	16.mai	1										1				
Søndre Sundbyholmen*	Røyken	16.mai	226			4			102	1				28	84	7	
Midtre Sundbyholmen*	Røyken	16.mai	9						2					2	4	1	
Nordre Sundbyholmen*	Røyken	16.mai	112						54					33	22	3	
Høvikskjæra*	Røyken	16.mai	120			2			64	1				16	24	13	
Demmekilskjær*	Røyken	16.mai	7							1			4	2			
Ramtonholmen	Røyken	16.mai	14							1			2		2		9
Dyna*	Røyken	16.mai	32						12					2	17	1	
Flåskjær*	Røyken	16.mai	15						8					5	1	1	
Skurven*	Røyken	16.mai	5						4							1	
Geitungholmen*	Røyken	16.mai	73				2		14			3	14	31	3	1	5
Sum 2011			857	3	1	6	9	0	316	5	0	4	29	234	185	32	33
Sum 2009			737	2	1	7	9	1	174	12	1	2	59	258	155	32	24
% endring 2009-2011			16,3	50,0	0,0	-14	0,0	100,0	81,6	###		###	###	-9,3	19	0,0	38

Kns=knoppsvane, Kg=kanadagås, Hg=hvitkinngås, Gg=grågås, Sa=stokkand, Æf=ærfugl, Tj=tjeld, Rs=rødstilk, Hm=hettemåke, Fm=fiskemåke, Gm=gråmåke, Sm=sildemåke, Sb=svartbak, Mt=makrellterne

Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus

NOF OA
Postboks 855 Sentrum
0104 OSLO

<http://nofoa.no/sak/199>

